

Sosiaaliturvakomitean kokous 6.6.2022

Teams

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kokouksen asialista

09:00	1. Kokouksen avaus ja ohjelma
	2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen
09:10	3. Työttömyysturva, ehdotukset linjauksiksi, Marjaana Maisonlahti
09:25	4. KESKUSTELU
10:05	TAUKO
10:15	5. Toimeentulotuki, ehdotukset linjauksiksi, Eveliina Pöyhönen
10:30	6. KESKUSTELU
11:10	7. Sosiaaliturvan monimutkaisuus, ehdotukset linjauksiksi, Jaana Rissanen ja Markku Heinäsenaho
11:30	8. KESKUSTELU
11:50	9. Syksyn työsuunnitelma ja muut asiat
12:00	10. Kokouksen päättäminen

Komitean jäsenet

Tarja Filatov
*Sosialidemokraattinen
eduskuntaryhmä*

Riikka Slunga-Poutsalo
*Perussuomalaisten
eduskuntaryhmä*

Arto Satonen
*Kokoomuksen
eduskuntaryhmä*

Pekka Aittakumpu
*Keskustan
eduskuntaryhmä*

Bella Forsgrén
*Vihreä
eduskuntaryhmä*

Anna Kontula
*Vasemmistoliiton
eduskuntaryhmä*

Anders Norrback
*Ruotsalainen
eduskuntaryhmä*

Sari Essayah
*Kristillisdemokraattinen
eduskuntaryhmä*

Harry Harkimo
*Liike Nyt
-eduskuntaryhmä*

Pysyvät asiantuntijat 1/2

Eveliina Pöyhönen
*sosiaali- ja
terveysministeriö*

Ulla Hämäläinen
valtiovarainministeriö

Kimmo Ruth
työ- ja elinkeinoministeriö

Virpi Hiltunen
*opetus- ja
kulttuuriministeriö*

Susanna Siitonen
oikeusministeriö

Tommi Laanti
ympäristöministeriö

Outi Antila
Kansaneläkelaitos

Antti Koivula
Työterveyslaitos

Heikki Hiilamo
*Terveysten ja
hyvinvoinnin laitos*

Mikko Kautto
*Eläketurvakeskus
ETK*

Pysyvät asiantuntijat 2/2

Ilkka Oksala
Elinkeinoelämän
keskusliitto EK

Anna Kukka
Kunta- ja
hyvinvointialueyönantajat
KT

Janne Makkula
Suomen Yrittäjät SY

Pirjo Väänänen
Suomen Ammattiliittojen
Keskusjärjestö SAK ry

Minna Ahtiainen
STTK ry

Katri Ojala
Akava ry

Hanna Tainio
Suomen Kuntaliitto

Eija Koivuranta
SOSTE Suomen
Sosiaali ja terveys ry

Titta Hiltunen
Suomen nuorisovalan
kattojärjestö Allianssi ry

Sari Kokko
Vammaisfoorumi ry

Puheenjohtajisto

Pasi Moisio
puheenjohtaja

1. varapuheenjohtaja

Heli Backman
2. varapuheenjohtaja

Liisa Siika-aho
3. varapuheenjohtaja

Marjaana Maisonlahti
*työllisyyden ja
osaamisen jaosto*

Raimo Antila
*työ- ja
toimintakykyjaosto*

Mikko Horko
asumisen jaosto

Essi Rentola
*tutkimus- ja
arviointijaosto*

Jaana Rissanen
hallintojaosto

Sihteerit ja viestintä

Asiantuntijasihteerit:

Milja Tiainen
*sosiaali- ja
terveysministeriö*

Eeva Vartio
*sosiaali- ja
terveysministeriö*

Susanna Rahkonen
*sosiaali- ja
terveysministeriö*

Maarit Lassander
Valtioneuvoston kanslia

Sara Mäkäraäinen
*sosiaali- ja
terveysministeriö*

Tekninen sihteeri:

Emmi Ritola
sosiaali- ja terveysministeriö

Viestintä:

Anna Työrinoja
sosiaali- ja terveysministeriö

Puheenjohtajiston ehdotus komitean linjaukseksi välimietinnön lukuun 4 työttömyysturvasta, työllisyyden edistämisestä ja osittaisesta työllistymisestä

Marjaana Maisonlahti, työllisyyden ja osaamisen jaoston puheenjohtaja,
hallitusneuvos, STM

Linjausesityksen raja

- Linjausesitys koskee komitean 29.11.2021 hyväksymän kannanoton kohtia 2.1 (työttömyysturvan kehittämisen ja työllisyyden edistämisen osalta) ja 2.2 (osittaisen työllistymisen aikaisen työttömyysturvan osalta).
- Aiempien kannanottojen rajausten estämättä puheenjohtajiston linjausesitys koskee myös kokonaan työttömien etuuksia.
- Tämän lisäksi linjausesitys käsittelee myös palveluiden ja etuuksien yhteensovittamista työvoimapalveluiden näkökulmasta.
- Linjausesityksessä ei käsitellä toimeenpanon monimutkaisuutta (kannanotot 4.4 ja 4.5), sitä, että palveluihin osallistuminen ei ole etuudensaajille motivoivaa (kannanotto 4.2), toimeentulotukea perusturvan täydentäjänä (kannanotto 3.1.) eikä toimeentulotukea perusturvan sijasta (kannanotto 3.2.), joita käsitellään erillisissä linjausehdotuksissa.
- Lisäksi kiinnitetään huomiota siihen, että kannustinloukkuja koskeva linjausesitys on esitelty komitealle jo aikaisemmin.

Yleistä

- Työttömyysturvaetuuksien, eli sekä perus- ja ansiopäivärahan että työmarkkinatuen, tarkoitus on korvata työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä ja näin turvata työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille.
- Näiden oikeuksien vastapainona syntyy velvoite osallistua sellaisiin palveluihin, jotka parantavat henkilön edellytyksiä päästä tai palata työmarkkinoille.
- Julkiselle vallalle on perustuslaissa asetettu velvollisuus edistää työllisyyttä ja pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Sosiaaliturvajärjestelmän lähtökohtana on yksilön oma aktiivisuus toimeentulonsa hankkimisessa.

Palvelujärjestelmästä ja palveluista

- Toukokuun alussa 2022 on tullut voimaan TE-palveluiden uusi asiakaspalvelumalli.
 - Tilanne, joka vallitsi ennen työttömien palvelumallin uudistamista ja tähän liittyvää henkilöstöresurssin lisäämistä, on muuttumassa.
 - **Ehdotus:** Sosiaaliturvakomitea pitää tärkeänä, että TE-palveluiden uuden asiakaspalvelumallin mukaista palveluprosessia toteutetaan. Komitea pitää erityisen tärkeänä, että malliin kuuluvassa palvelutarpeen arvioinnissa löydetään henkilöt, joilla on tarve monelle eri palvelulle samanaikaisesti.

Työttömyysetuuksista

- Koska työttömyysturvaetuuksien tarkoitus on korvata työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä ja näin turvata työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille, työttömyysturvaetuuksien saannin edellytykseksi on säädetty edellytys kokoaikatyön hakemisesta.
- Työttömyysetuutta on mahdollista saada soviteltuna, jos henkilö tekee osa-aikaista työtä tai ns. keikkatyötä, jos henkilö samaan aikaan on kokoaikatyön hakija. Vain osatyökyvyttömyyseläkettä saavilla riittää, että henkilö on käytettävissä osa-aikatyöhön.
- Toukokuun alussa 2022 voimaan tullut työnhakuvelvollisuus koskee myös osa-aikaista työtä tekeviä sekä työnhakijoita, jotka tekevät lyhytkestoisia työjaksoja.
- **Ehdotus:** Komitea pitää näitä periaatteita perusteltuina.

Linjausehdotus 1 Työttömyysturvan syyperusteisuus

- **Komitea katsoo**, että nykytilaa vastaavasti työttömyysturvajärjestelmän tarkoitus jatkossakin on korvata työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä ja näin turvata työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille.
- **Komitea katsoo**, että jatkossakin tulee säilyttää työttömyysturvan periaate, jonka mukaan työttömyysturvaa ei makseta henkilölle, joka opiskelee päätoimisesti tai työllistyy kokoaikaisesti palkkatyössä tai päätoimisesti yritystoiminnassa tai omassa työssä.
- Syyperusteiseen työttömyysturvaan sisältyy olennaisena elementtinä sen vastikkeellisuus. Työttömyysturvan saamisen edellytyksenä on jatkossakin, että henkilö hakee kokoaikatyötä ja pyrkii itse aktiivisesti vaikuttamaan tilanteeseensa niin, että hänellä olisi edellytykset palata työmarkkinoille.

Linjausehdotus 2 Työttömyysturvan tarkoitus 1/3

- **Komitea pitää tärkeänä**, että työttömyysturvasta ei muodostu matalapalkkatukea tai kannattamatonta yritystoimintaa harjoittaville maksettavaa yrittäjän tai yrityksen taloudellista tukea.
- Edelleen **komitea pitää tärkeänä**, että työttömyysturvan ehdot eivät yrittäjien kohdalla johda siihen, että yrityksen kasvupotentiaali jää hyödyntämättä.
- Sosiaaliturvan kehittämisessä tulee varmistaa, että muutokset eivät tukahduta yritystoiminnan kehittämistä tai rajoita taikka vaikeuta yrittäjän pyrkimystä kasvattaa yritystoimintaansa työnantajayritykseksi.

Linjausehdotus 2 Työttömyysturvan tarkoitus 2/3

- Tämän rinnalla **komitea katsoo**, että erityisesti yritystoiminnan kausiluonteisuuteen tai toimialaan ja yrittäjälle kohdennettaviin palveluihin liittyvät työttömyysturvalaissa tai laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta säädetyt edellytykset ja säännösten soveltamiskäytäntö on syytä arvioida sen varmistamiseksi, että lainsäädäntö tai sen soveltamiskäytäntö mahdollistavat myös tällaisen yritystoiminnan aloittamisen ja jatkamisen.
- 1. Komitea katsoo, että tässä työssä on otettava huomioon yrittäjyysstrategian toiminnallistamiseksi laaditussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä yrittäjyydestä (2022-2027) tehdyt linjaukset.
- 2. Yritystoiminnan ja omassa työssä työllistymisen pää- ja sivutoimisuuden arviointiin liittyviä ongelmakohtia tarkastellaan ja arvioidaan sääntelyn kehittämistarpeita. Tavoitteena on tehdä järjestelmästä työnhakijan kannalta aiempaa ennustettavampi ja läpinäkyvämpi. Tältä osin komitea toteaa, että työ- ja elinkeinoministeriön ohjeistuksen ja vaativien työvoimapolitiittisten lausuntojen keskittämistä koskevan muutoksen vaikutusta soveltamiskäytäntöön tulee seurata.

Linjausehdotus 2 Työttömyysturvan tarkoitus 3/3

- **Komitea katsoo** myös, että on syytä varmistaa, että kun työvoimapolitiittista lausuntoa annettaessa arvioidaan omais- ja perhehoitajina toimivien työllistymisen sitovuutta, arvioinnissa otetaan soveltuvalla tavalla huomioon sellaiset toimeksiantosopimuksessa sovitut mahdollisuudet saada hyvinvointialueelta hoidettavan tarpeen mukaisia sosiaali- ja terveystalveluita tilanteessa, jossa omais- tai perhehoitaja työllistyy. Myös tältä osin on syytä seurata soveltamiskäytäntöä, ja sitä, vaikuttaako lausuntojen antamisen keskittäminen soveltamiskäytäntöön.
- Lisäksi komitea katsoo, että
 1. Sivutoimisen opiskelun ja työttömyysetuuden yhteensovittamista koskevaa sääntelyä tulee kehittää ja selkeyttää osana niitä linjauksia, joita komitea on tehnyt opiskelua ja osaamisen kehittämistä koskevan linjausehdotuksen yhteydessä.

Linjausehdotus 3 Palveluiden ja etuuksien yhteensovittaminen

- **Komitea viittaa aiemmin käsiteltyyn puheenjohtajiston linjausehdotukseen koskien kannustinloukkuja, ja toteaa,** että etuuslainsäädäntöön tehtävien muutosten lisäksi työllistymistä voidaan edistää esimerkiksi työkykyä tai ammatillista osaamista vahvistavilla toimenpiteillä ja palveluilla, ja näin lievittää kohtaanto-ongelmia, jotka vaikeuttavat työllistymistä. Näiden kohtaanto-ongelmien ratkaiseminen edellyttää palveluiden vahvistamista (palvelutarpeen tunnistaminen, palveluiden saatavuuden turvaaminen ja palveluiden oikea-aikaisuus työttömän yksilöllisiin tarpeisiin nähden). Tämä tarkoittaa aiempaa tehokkaampaa paitsi työkykyä myös osaamista edistävien ja tukevien palveluiden sisällyttämistä työttömyysturvan saajan palveluihin, palveluiden vahvistamista tai esim. palveluiden saatavuuden turvaamista ja palveluiden oikea-aikaisuutta työttömän tarpeeseen nähden. Samaan aikaan jatkossakin edellytetään, että työttömyysetuuden saaja pyrkii itse aktiivisesti vaikuttamaan tilanteeseensa niin, että hänellä olisi edellytykset palata työmarkkinoille.
- **Komitea toteaa,** että kohtaanto-ongelman purkamista ja ehkäisemistä toteutetaan työttömien asiakaspalvelumallin uudistamisessa. Palveluiden siiloutumista puolestaan on mahdollista purkaa myös lausuntokierroksella olevan työvoimapalveluiden järjestämisvastuun uudistamista koskevassa hallituksen esitysluonnoksessa esitettävillä keinoilla. Näiden uudistusten vaikuttavuutta tulee seurata.
- 1. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin ja (edellyttäen, että uudistus toteutuu) TE2024-kokonaisuuden vaikutuksia tulee seurata ja arvioida mm. palveluiden kohdistumisen ja työllisyyden näkökulmasta. Näiden arvioiden pohjalta tulee seuraavalla hallituskaudella tarkastella tarvetta uusille työllistymistä edistäville toimenpiteille.

Linjausehdotus 4 Kannustinloukkuihin vaikuttaminen

- **Komitea viittaa aiemmin käsiteltyyn puheenjohtajiston linjausehdotukseen koskien kannustinloukkuja, ja toteaa**, että sosiaaliturvan kannustinloukuista ei voida päästä kokonaan eroon niin kauan kuin halutaan säilyttää kohtuullinen toimeentuloturva. Suomen kannustinloukut ovat kansainvälisesti keskitasoa, tiettyjen erityispiirteiden kanssa. Työnteon taloudellisten kannustimien parantaminen vaatii poliittisia linjauksia, jotka käytännössä tarkoittavat joko sosiaaliturvan tason alentamista tai julkisen talouden heikentämistä.
- **Komitea toteaa edelleen**, että erillisessä kannustinloukkuja koskevassa puheenjohtajiston linjausehdotuksessa todetulla tavalla kannustinloukuista aiheutuvia haitallisia työllisyysvaikutuksia voidaan vähentää etuuksiin liittyvien palvelujen velvoittavuuden ja tarjonnan lisäämisen kautta. Tämän vuoksi seuraavalla hallituskaudella:
 1. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin vaikutuksia tulee seurata ja arvioida mm. palveluiden kohdistumisen ja työllisyyden näkökulmasta. Näiden arvioiden pohjalta tulee seuraavalla hallituskaudella tarkastella tarvetta uusille työllistymistä edistävillä toimenpiteillä.
 2. Uudistuksen toteutuessa seurannassa tulee huomioida myös TE2024-kokonaisuuden vaikutusten seuranta.
 3. Seurannassa on huomioitava myös työttömyysetuuden saajien pääsy sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntoutuksen tarpeenmukaisiin palveluihin.

Linjausehdotus 5 Palvelu- ja etuusjärjestelmien toimeenpanijoiden kannustimet

- **Komitea toteaa**, että palvelu- ja etuusjärjestelmien toimeenpanijoiden osalta kannustimet ovat usein puutteellisia tai niitä ei ole lainkaan. Tarvittavien palvelujen järjestämiseen ei ole riittäviä rahoituksellisia kannustimia. Tämä johtuu osittain siitä, että palvelujen järjestäminen ja etuuksien rahoittaminen paikantuvat eri tahoille. Rahoitusvastuun osalta tilanteeseen esitetään muutosta lausuntokierroksella olevassa TE2024-kokonaisuudessa, jossa esitetään tiivistettäväksi palveluiden järjestämisvastuun ja työttömyydestä aiheutuvien taloudellisten kustannusten rahoitusvastuun välistä yhteyttä.
1. **Komitea toteaa**, että palvelujärjestelmien yhteensovittamista edistetään edellä kuvatussa työttömien asiakaspalvelumallin uudistamisessa. Palveluiden siiloutumista puolestaan on mahdollista purkaa ja toimeenpanijan kannustimia voidaan vahvistaa lausuntokierroksella olevan työvoimapalveluiden järjestämisvastuun uudistamista (TE2024-kokonaisuus) koskevassa hallituksen esitysluonnoksessa esitettävillä keinoilla. Näiden uudistusten vaikuttavuutta tulee seurata.
 2. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin vaikutuksia tulee seurata ja arvioida mm. palveluiden kohdistumisen ja työllisyyden näkökulmasta. Näiden arvioiden pohjalta tulee seuraavalla hallituskaudella tarkastella tarvetta uusille työllistymistä edistäville toimenpiteille.
 3. Uudistuksen toteutuessa seurannassa tulee huomioida myös TE2024-kokonaisuuden vaikutusten seuranta.

Linjausehdotus 6 Työmarkkinatuki

- **Komitea toteaa**, että työmarkkinatuen uudistamisen tarkoituksenmukaisuutta ja mahdollisuuksia tulee selvittää tavoitteena arvioida sen roolia taloudellisena tukena tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Tässä tarkoituksessa
 1. Komitealle tehdään vuoden 2022 loppuun mennessä selvitys tavoitteista, joita työmarkkinatuella asetettiin ja keinoista näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, kun työmarkkinatuesta säädettiin lailla 1542/1993. Edelleen selvityksessä on kuvattava työmarkkinatukeen tehtyjen muutosten tavoitteet ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ja työmarkkinatuen saannissa tapahtunut tosiasiallinen kehitys näiden muutosten voimaantulon yhteydessä ja soveltamisen aikana. Selvityksessä tulee mahdollisuuksien mukaan huomioida:
 - Yleinen työllisyyden kehitys
 - Työvoimaviranomaiselle osoitettu rahoitus ja sen kohdentuminen pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon
 - Elinkeinorakenteen muutos
 - Työvoimapolitiikan kehitys
- Tämän selvityksen rinnalla teetetään erillinen selvitys 30–39-vuotiaiden työmarkkinatuen saajien ryhmässä tapahtuneesta muiden työmarkkinatukea saavien työllisyyskehityksestä poikkeavasta pitkäaikaistyöttömyyden kasvusta. Poikkeuksellinen kehitys havaittiin vuonna 2019, mutta selvityksen tekeminen on siirtynyt Covid-19 pandemian vuoksi.

Kiitos!

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

KESKUSTELU 1

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Tauko

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotukitarpeen vähentäminen

Eveliina Pöyhönen, komitean pysyvä asiantuntija, johtaja, STM

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Ehdotusten taustaa 1/2

- Sosiaaliturvakomitean asettamispäätöksen taustamuistio: *”Sosiaaliturvan uudistamisella pyritään pitkäaikaisen toimeentulotuen tarpeen vähenemiseen. Uudistus toteutetaan perusturvan tasoa heikentämättä. Työssä otetaan huomioon elämäntilanteiden moninaisuus ja niiden muutokset sekä siirtymät etuudelta toiselle.”*
- *”Toimiva viimesijainen turva on tärkeä osa uudistettavaa sosiaaliturvajärjestelmää. Pääministeri Sanna Marinin hallitus toteuttaa toimeentulotuen kokonaisuudistuksen jo tällä hallituskaudella. Sosiaaliturvakomitean tulee kuitenkin pitkällä aikavälillä huomioida viimesijaisen turvan riittävyys ja sen rooli osana sosiaaliturvajärjestelmää. Komitea selvittää myös toimeentulotukiriippuvuuden syitä ja keinoja sen vähentämiseksi.”*
- Ehdotus koskee komitean 29.11.2021 hyväksymän kannanoton kohtaa 3.1 Toimeentulotuki perusturvan täydentäjänä sekä 3.2 Toimeentulotuki perusturvan sijasta.
- Komitean linjauksena oli odottaa toimeentulotukiuudistuksen valmistumista ennen toimeentulotuen uudistamista koskevia muutosehdotuksia. Hallituksen esitys toimeentulotukilain uudistamiseksi on parhaillaan lausunnoilla.

Ehdotusten taustaa 2/2

Kannanoton kohdista 3.1 ja 3.2 poimittua:

- Toimeentulotuesta on tullut pitkäkestoinen muiden etuuksien täydentäjä monelle kotitaloudelle. Toimeentulotuen tarkoitus on kuitenkin olla viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä.
- Toimeentulotuen tarve aiheutuu siitä, että käytettävissä olevat tulot eivät riitä henkilön välttämättömiksi arvioitujen menojen kattamiseen.
- Jos ensisijaisten etuuksien ehdot eivät täyty, henkilö usein siirtyy toimeentulotuelle ns. tulottomana.
- Toimeentulotuki on tarkoitettu tilapäiseksi tueksi erityisiin menoihin ja tilanteisiin, joten siihen liittyy ensisijaisia etuuksia vähemmän työllisyyden edistämiseen ja osaamisen vahvistamiseen liittyviä kannusteita.
- Toimeentulotukeen sosiaalihuollon taloudellisena tukena liittyy vahva kytkös palveluihin, joissa pyritään asiakkaan elämäntilannetta parantaviin ratkaisuihin – kuten työllistymiseen.

Toimeentulotuen asema suhteessa muuhun sosiaaliturvaan

- Suomen sosiaaliturvamenojen kokonaisuus on vuoden 2019 lukujen perusteella n. 72 mrd.
- Siitä noin yksi prosentti (750 ME) menee viimesijaisen toimeentulon turvaamiseen eli toimeentulotuen rahoittamiseen.
- Reilu neljännes toimeentulotuen saajista (28%) saa tukea pitkäaikaisesti eli vähintään 10 kuukautta vuoden aikana.
- Suomen sosiaaliturvan perusrakenne on määritelty perustuslain 19 §:ssä, jossa säädetään oikeudesta sosiaaliturvaan.
- Perusturvaetuuksista säädetään 2 momentissa. Toimeentulotuki sen sijaan kytkeytyy kokonaisuudessaan 1 momenttiin, jonka mukaan *”jokaiselle, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oltava oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon”*.
- Toimeentulotuen muodostumista ajan saatossa perusturvaa säännönmukaisesti täydentäväksi etuudeksi on pidetty perustuslakivaliokunnan lausunnoissa ongelmallisena kehityksenä sosiaaliturvan rakenteen ja periaatteiden kannalta.

Toimeentulotuen toimeenpano

- Toimeentulotuki jakautuu perustoimeentulotukeen, jonka toimeenpanosta vastaa Kela sekä täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen, joiden toimeenpanosta vastaavat kunnat ja jatkossa hyvinvointialueet. Vaikka toimeenpanijoita on kaksi eri viranomaista, on toimeentulotuki kuitenkin yhtenäinen kokonaisuus, jonka osat ovat kiinteästi suhteessa toisiinsa.
- Nykyinen toimeenpanon rakenne muodostui vuoden 2017 alusta voimaantulleen Kela-siirron myötä. Samassa yhteydessä ei kuitenkaan muutettu toimeentulotuen tavoitteita ja asemaa suhteessa muihin etuuksiin. Eduskunta korosti lausumissaan, että Kela-siirron jälkeenkin tuli pyrkiä vahvistamaan toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena.

Toimeentulotukilain uudistus on käynnissä

- Tällä hallituskaudella on käynnissä toimeentulotukilain uudistaminen, jonka johdosta lainsäädäntöön tullaan esittämään muutoksia vuoden 2023 alusta lukien. Hallituksen esitys on eduskunnan käsittelyssä syyskaudella 2022.
- Esityksen tavoitteena on parantaa erityisesti sosiaalihuollon ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina.

Ehdotukset

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Perusturvan ja toimeentulotuen päällekkäisyyden tarkoituksenmukaisuuden arviointia jatketaan

Toimeentulotuen roolia säännönmukaisesti perusturvaa täydentävänä tuen muotona tulisi pyrkiä kaventamaan.

- Taustalla vaikuttaviin isoihin ongelmiin pitkäaikaistyöttömyydestä ja kohtuuhintaisen asumisen vähäisyydestä on pyrittävä edelleen määrätietoisesti löytämään ratkaisuja.
- Lisäksi tarvitaan huolellista arviointia toimeentulotuen saannin erilaisista tilanteista etuusjärjestelmän ja toimeentulotuen keskinäissuhteiden näkyväksi tekemiseksi ja mahdollisten uudelleen kohdentamismahdollisuuksien löytämiseksi.
- Kootaan rekisteritietoa pitkäaikaisen toimeentulotuen saannin taustatekijöistä sekä jatketaan perusturvan riittävyyden arvioinnin tulosten hyödyntämistä.

Toimeentulotukea pitkään ilman ensisijaisia etuuksia saavien ohjautumista palvelutarpeen arviointiin ja palveluihin tehostetaan

Toimeentulotuen pitkäaikaisen käytön vähentämiseen liittyy tarve saada kaikki osalliseksi yhteiskuntaan, kukin oman kykynsä mukaan. Tavoitteena on, että jokaiselle tulottomalle toimeentulotuen saajalle pyritään löytämään hänen tilannettaan kohentavat palvelut ja etuudet.

- Tavoitteen edistämiseksi on syytä seurata, miten toimeentulotukilakiin esitetyt vuoden 2023 alusta voimaan tulevat muutokset tiivistävät Kelan ja sosiaalihuollon yhteistyötä asiakkaiden tilanteiden selvittämiseksi.
- Hyvinvointialueiden toimeenpanon ohjauksessa arvioidaan, voidaanko palvelujen tarjoamista toimeentulotuen saajille edelleen tehostaa tulevien hyvinvointialueiden monialaisena työnä.
- Kelan ja sosiaalihuollon väliseen palveluohjaukseen sekä sosiaalihuollon palveluihin liittyvää tilasto- ja tutkimustietopohjan vahvistamista on määrätietoisesti jatkettava, jotta palveluita voitaisiin kehittää tarkoituksenmukaiseen suuntaan.
- Palveluihin ohjaamisen tehostamisen yhteydessä on huolehdittava siitä, että palveluita on tarjolla tarvetta vastaavasti. Palveluiden tarjonnan lisäämisen kustannus- ja henkilöstövaikutukset ovat keskeinen arvioinnin kohde.

Toimeentulotuen roolia sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudessa tarkastellaan valtiosääntöoikeudellinen selvityshanke huomioiden

Toimeentulotuen roolia sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudessa on syytä tarkastella suhteessa käynnissä olevaan VNTEAS hankkeeseen (ns. SÖPU-hanke).

- Tässä yhteydessä tulisi tarkastella, kuinka hyvin toimeentulotuen ja perusturvaetuuksien välinen suhde vastaa perustuslain 19 §:n 1 ja 2 momenttien välistä hierarkiaa ja mitä toimeentulotukea ja perusturvaetuuksia koskevia rakenteellisia vaihtoehtoja kehittämiseen liittyy.
- Samalla voidaan arvioida toimeenpanon tarkoituksenmukaisia järjestämistapoja ja mitkä niistä vastaavat eri tukimuodoille asetettuja tavoitteita parhaiten.
- Arvioidaan myös toimeentulotukeen ja perusturvaetuuksien suuruuteen liittyviä kehittämis ehdotuksia ja vaikutuksia etuusjärjestelmän kokonaisuuteen ja tukimuotojen tavoitteisiin sekä julkiseen talouteen.

Kiitos!

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

KESKUSTELU 2

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Sosiaaliturvan monimutkaisuus

Linjausesitys

Jaana Rissanen, hallintojaoston puheenjohtaja, johtaja, STM

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hallintojaoston toimeksianto

- Jaoston vastuualueena on etuuksien käsitteistön ja maksuajankohtien yhtenäistäminen ja hakemisprosessin yksinkertaistaminen
- Jaosto tarkastelee myös mm. perhe- ja tulokäsitteitä
- Tavoitteena mahdollisuus hakea yhdellä hakemuksella useita etuuksia
- Jaosto kehittää digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämistä etuusjärjestelmän ja siihen kytkeytyvän palvelujärjestelmän toimeenpanossa tietosuoja huomioon ottaen

Nopeina toimenpiteinä siirretyt asiat

- Komitea linjasi, että haku- ja maksuajankohtia, perhekäsitteitä ja tulokäsitteitä koskevia osauudistuksia aletaan valmistella hallintojaostossa
 - Kysymys oli nopeasti edistettävistä toimista, jotka olisivat olleet helposti toteutettavia ja jotka eivät vaikuta etuuksien sisältöön

Perhekäsitteet

- Perhe käsitteenä ei kuitenkaan ole ongelma
- Perhesuhteiden huomioimiselle on etuuksien tarkoituksesta ja kohdentumisesta juontuvat painavat perusteet
- Perhesuhteiden huomioiminen monimutkaistaa etuuksien ja tukien toimeenpanemista johtuen mm. perhesuhteiden selvittämiseen liittyvistä vaikeuksista
 - Esimerkkinä tästä voidaan tuoda esille avoliittojen selvittäminen toimeentulotuessa, yleisessä asumistuessa ja lapsilisässä
- Näitä asioita selvitetään asumisen jaostossa sekä lasten ja perheiden sosiaaliturva ja palvelut -työryhmässä

Maksuajankohdat - nykytila

- Suuri osa etuuksista maksetaan kuukauden 1. päivä tai kuukauden alkupuolella
 - Sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain mukaisissa etuuksissa, ei ole kiinteää maksupäivää, vaan maksupäivä vaihtelee ja etuus maksetaan tietyn pituisissa jaksoissa
- Lapsiperheiden etuuksien maksupäivissä on vaihtelua
- Eläkkeiden maksupäivissä on eroavaisuuksia, mutta useimmat eläkkeet maksetaan kuukauden alkupuolella
- Maksupäivien laajempi yhtenäistäminen edellyttäisi muutoksia tietojärjestelmiin
 - Etuudesta ja nykyisestä etuusjärjestelmästä riippuen muutokset saattavat edellyttää kokonaan uuden tietojärjestelmän rakentamista taikka pienempiä muutoksia nykyiseen järjestelmään

Hakuajat - nykytila

- Hakuajat vaihtelevat, osassa etuuksia ei ole lainkaan takautuvaa hakuaikaa, osassa 6 kuukauden takautuva hakuaika ja useassa etuudessa hakuaika on jotain tältä väliltä
- Hakuajat ovat pitkälti vakiintuneet ja samojen lakien mukaiset hakuajat ovat aika hyvin yhdenmukaisia (SVL, TTL, eläkelait)
- Selvitystyössä hakuaikojen yhtenäistäminen on nähty haastavaksi erityisesti sen vuoksi, että osaa etuuksia haetaan etuuden tarkoituksesta ja luonteesta johtuen ennakkollisesti ja osaa voidaan hakea takautuvasti
- Tavoitetta etuuksien hakemiseksi samanaikaisesti voidaan edistää myös muuten kuin lainsäädännön keinoin kehittämällä sähköisiä hakemuspalveluita

Lainvalmisteluun

- Tällä vaalikaudella edistettävissä muiden hankkeiden yhteydessä
 - Asumistuen maksaminen vuokranantajalle (helpotetaan) ja Kelan kuntoutusrahan hakuajan pidentäminen

Tulokäsitteet

- Hallintojaosto on tarkastellut myös tulokäsitteitä
- Sosiaaliturvalainsäädännössä on useita eri tulokäsitteitä
- Etuuksien perusteena olevat eri palkanlajit eivät ole yhtenäisiä
- Sosiaalivakuutusmaksujen perusteena olevaa palkkakäsitteissä on eroja
- Tulokäsitteisiin liittyviä termejä käytetään epäjohdonmukaisesti

Menettelytapasäännökset

- Hallintojaosto on tarkastellut Kelan eri etuuslakien menettelytapasäännöksiä
- Menettelytapasäännöksillä tarkoitetaan mm. päätöksenantomenettelyä, maksamistapaa, takaisinperintää, muutoksenhakua ja lainvoimaisen päätöksen oikaisua ja poistamista
- Menettelysäännökset eri etuuslaeissa ovat merkittävältä osin saman sisältöisiä
- Etuuslakien sääntely on myös osittain päällekkäistä hallintolain sääntelyn kanssa

Linjauseesitys – sosiaaliturvainsäädännön monimutkaisuus

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Nykyisen eduskuntakauden aikana aloitettavat lainvalmistelutyöt

- Selvitetään eri etuuslakeihin sisältyvien menettelytapasäännösten sekä etuuslakien ja hallintolain sääntelyn päällekkäisyyksiä
 - Selvitetään mahdollisuutta koota etuuslakien menettelytapasäännökset yhteen lakiin
- Selvitetään sosiaalivakuutusmaksujen perusteena olevien palkkakäsitteiden yhtenäistämisen mahdollisuuksia
 - Mahdollisuus koota sosiaalivakuutusmaksujen perusteena oleva palkkakäsite yhteen lakiin
- Lainsäädäntömuutokset toteutetaan seuraavalla eduskuntakaudella

Myöhemmin aloitettavat lainvalmistelu- ja selvitystyöt

- Selvitetään eri etuuksien tulokäsitteisiin liittyvien termien yhdenmukaistamista
 - Esimerkiksi termeillä työtulo tai vuositulo ei ole yhtenäistä merkitystä
- Selvitetään ainakin takautuvien hakuaikojen yhtenäistämistä
- Selvitetään etuuksien perusteena olevien palkkakäsitteiden eroavuuksia ja kuvataan mahdollisen yhtenäistämisen vaikutuksia

Kiitos!

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Sosiaaliturvan toimeenpano ja digitalisaatio

Esitykset komitean välimietintöön

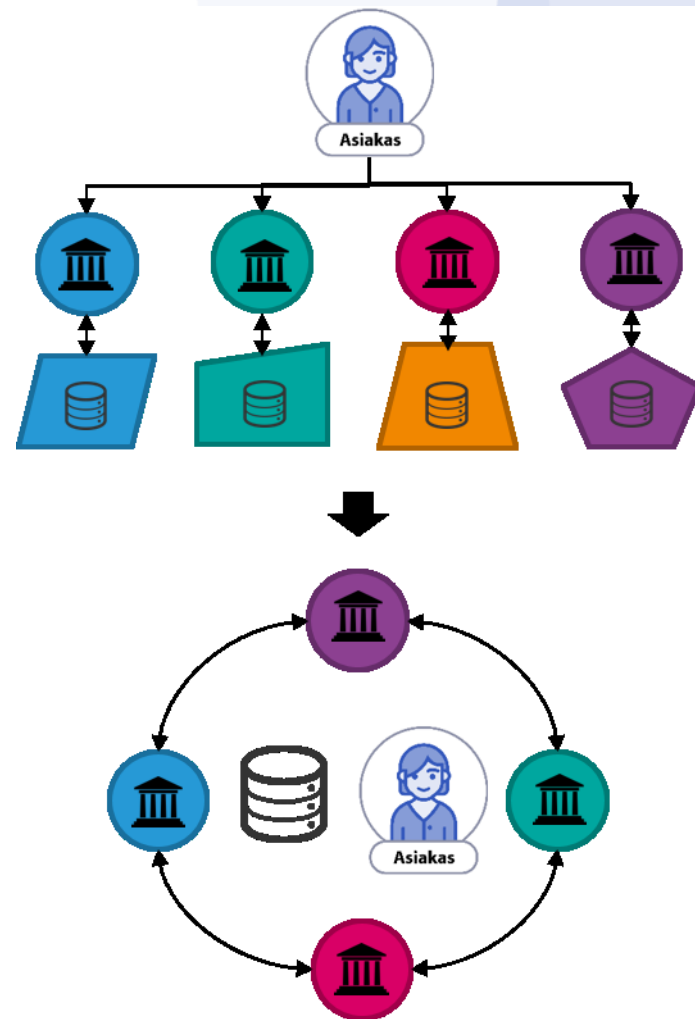
Markku Heinäsenaho, hallintojaoston sihteeri, tietohallintopäällikkö, STM

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kohti elämäntilannelähtöistä sosiaaliturvaa

- Nykytilanteessa jokainen toimenpanija katsoo asiakasta pääasiassa oman hallintotehtävänsä näkökulmasta
- Mikäli asiakkaan tarve on moninaisempi, mikään taho ei katso kokonaistilannetta – asiakas koordinoi omaa asiaansa
 - Asiakas kokee järjestelmän monimutkaisena ja tarvittava apu voi jäädä saamatta
- **Työllistymisen ja pärjäämisen edistäminen on vaikuttavampaa kun asiakas otetaan toimeenpanon keskiöön**

Miten rakennamme elämäntilannelähtöisen sosiaaliturvan – visio 2030-luvulle

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Elämäntilannelähtöinen sosiaaliturva: yhteisten asiakkaiden tunnistaminen

Tulevaisuudessa sosiaaliturvan toimeenpanijoilla on yhtenäinen käsitys asiakasryhmistä ja heidän tarpeistaan.

Yhteiset asiakaskuvaukset perustuvat tietoon ja ne ohjaavat tavoitteiden asettamista ja toiminnan kehittämistä.

Yhteisten asiakkaiden ja elämäntilanteiden tunnistaminen

Yhteiset tavoitteet ja toimintamallien kehittäminen

Digitalisaatio, tiedonhallinta ja yhteiset ICT-ratkaisut

Elämäntilannelähtöinen sosiaaliturva: yhteisten tavoitteiden asettaminen

Sosiaaliturvan toimeenpanijoilla on yhteiset tavoitteet.

Tavoitteet ovat riittävän konkreettisia, jotta niiden toteutumista voidaan seurata tietoon perustuen.

Toimintamalleja kehitetään yhdessä siten, että ne tukevat tavoitteiden toteutumista.

Yhteisten asiakkaiden ja elämäntilanteiden tunnistaminen

Yhteiset tavoitteet ja toimintamallien kehittäminen

Digitalisaatio, tiedonhallinta ja yhteiset ICT-ratkaisut

Elämäntilannelähtöinen sosiaaliturva: digitalisaation hyödyntäminen

Tiedonhallinta ja digitalisaatio tukevat elämäntilannelähtöisten toimintamallien kehittämistä.

Asiakkaalla ja viranomaisilla on käytössään modernit digitaaliset ratkaisut, jotka tukevat asiointia, monialaista yhteistyötä ja vaikuttavuuden seurantaa.

Kaiken perustana on tietopohja, joka syntyy, kun kaikki toimeenpanijat mukautuvat yhteisiin tietorakenteisiin, sanastoihin ja tiedon tuotannon käytänteisiin.

Yhteisten asiakkaiden ja elämäntilanteiden tunnistaminen

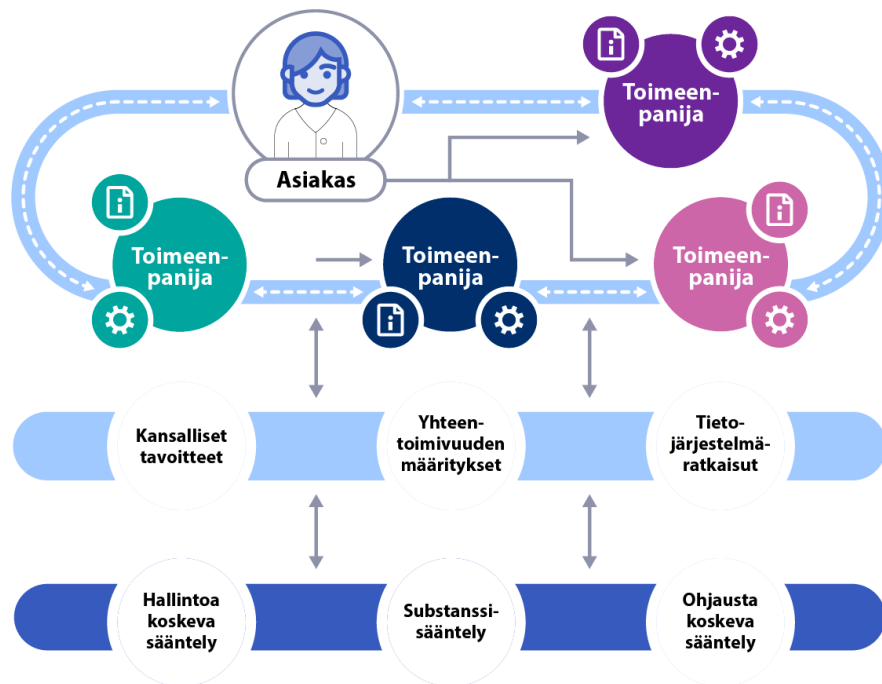

Yhteiset tavoitteet ja toimintamallien kehittäminen

Digitalisaatio, tiedonhallinta ja yhteiset ICT-ratkaisut

Yhteistoiminta edellyttää ohjausta

Yhteisten tavoitteiden ja tiedonhallinnan varaan voidaan rakentaa 2030-luvun asiakaslähtöinen ja tehokas sosiaaliturva

Yhteisistä tavoitteista, toimintamalleista tai yhteentoimivuuden määrityksistä ei voida säätää lailla – tarvitaan kokonaissuunnittelua ja toimivaltaan perustuvaa ohjausta

Lainsäädäntö muodostaa raamit toimeenpanolle

Esitys sosiaaliturvan toimeenpanon ohjauksen kehittamisestä

- Vuoden 2023 aikana selvitetään ohjauksen kehittämisen vaihtoehdot
- Selvityksen tulisi kattaa ainakin seuraavat asiat:
 - Ohjauksen viranomaistehtävien tarkempi määrittely
 - Määriteltyjen tehtävien toimeenpanon vaihtoehdot
 - Lainsäädännön kehittämistarpeet
- Selvityksen pohjalta käynnistetään tarvittavat kehittämishankkeet, jotka ajoittuvat vuosille 2024–2027

Minkälaisia digiratkaisuja vision toimeenpano edellyttää?

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Digitalisaatio lisää asiakkaan omatoimisuutta ja mahdollistaa palvelujen organisoimisen elämäntilanteiden ympärille

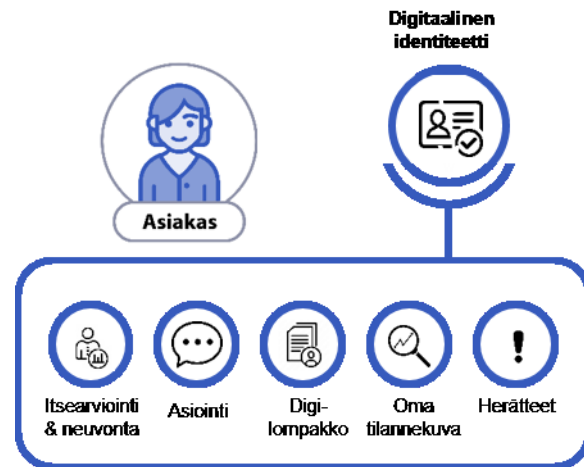
Asiakas saa käyttöönsä **digitaalisia itsearviointitestejä**, jotka tuottavat tietoa sekä asiakkaalle että viranomaisille (perustuen suostumukseen). Tuotettu tieto auttaa tunnistamaan palvelutarpeet varhaisessa vaiheessa.

Asiakkaalla on käytössään **digitaalinen identiteetti**, joka mahdollistaa kirjautumisen mihin tahansa sähköiseen palveluun.

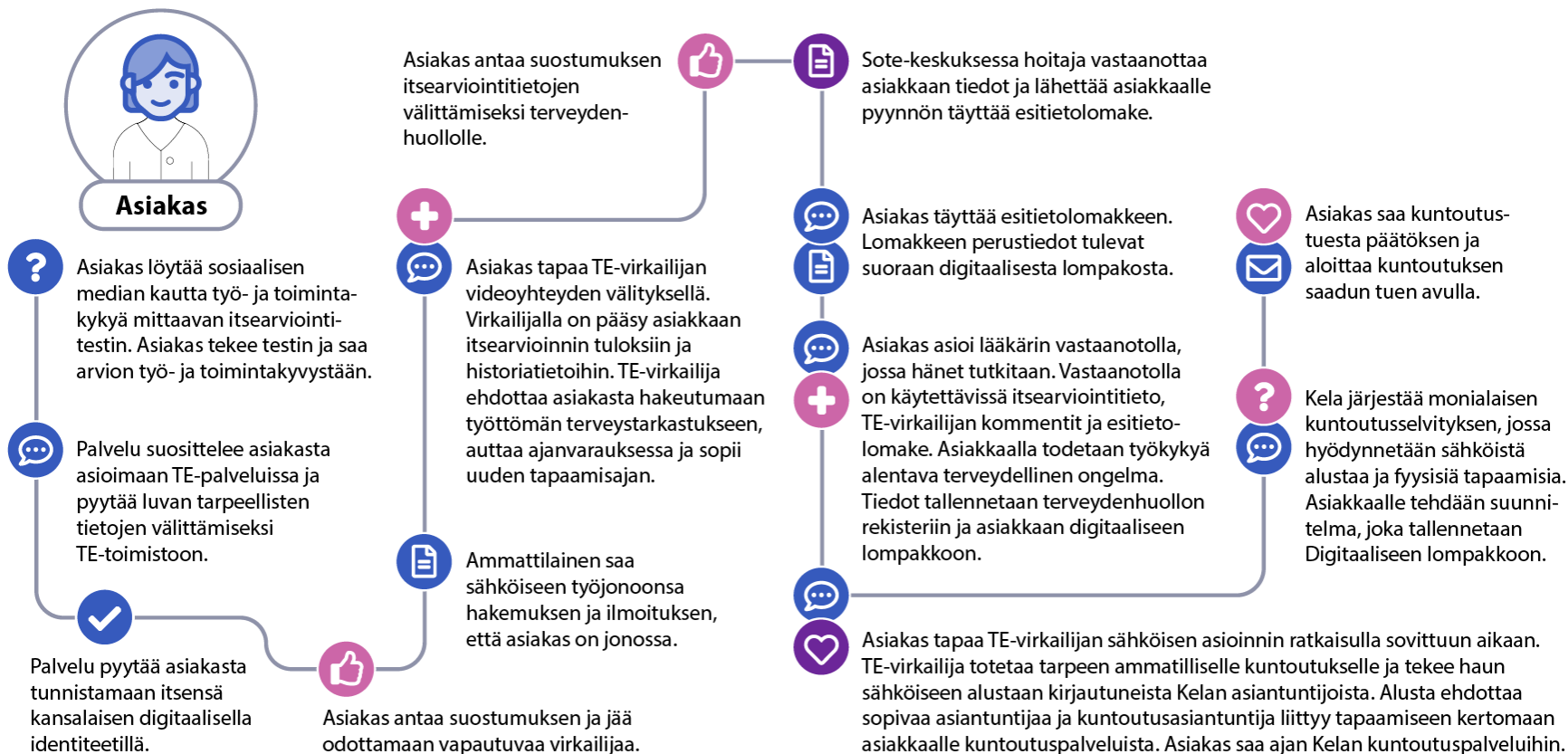
Digitaalinen identiteetti sisältää myös **digilompakon**, jossa lausunnot, päätökset ja muut asiakastiedot kulkevat mukana ja ovat asiakkaan luvalla käytettävissä eri viranomaisprosesseissa.

Asiakas voi seurata ja hallinnoida asioitaan **yhdestä paikasta**. Tiedot tarjotaan ymmärrettävässä muodossa. Asiakas voi arvioida erilaisten valintojen vaikutuksia toimeentuloon. Jos asiakkaalta vaaditaan toimenpiteitä, hän saa automaattisen muistutuksen.

Samalla **ymmärretään digitaalisuuden rajat**. Digitalisaatio auttaa tunnistamaan ne asiakkaat, jotka hyötyvät eniten perinteisestä asioinnista. Pyritään lisäämään asukkaiden digitaitoja.

Esimerkki elämäntilannelähtöisestä palvelupolusta

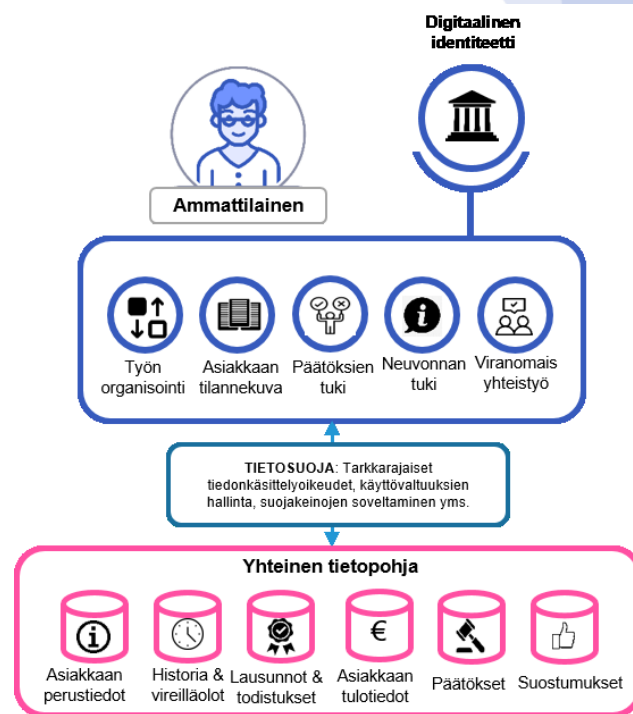
Tuetaan ammattilaista asiakkaiden tarpeiden tunnistamisessa, työn organisoimisessa ja monialaisessa yhteistyössä

Tekoäly **ohjaa asiakkaat oikeille ammattilaisille**, huomioiden asiakkaan tarpeen ja ammattilaisen erikoisosaamisen. Digitaaliset ratkaisut **tukevat ammattilaisen ajankäyttöä**.

Ammattilaisella on käytössään **asiakkaan tilannekuva**, joka koostuu palvelun kannalta välttämättömistä tiedoista sekä asiakkaan suostumuksella myös muusta tarpeellisesta tiedosta (asiakkaan digitaalinen lompakko)

Tekoälypohjainen päätöksenteon tuki auttaa tunnistamaan asiakkaan tarpeen ja ohjaamaan asiakkaan tarpeita vastaavien etuuksien ja palvelujen piiriin.

Tietoturvallinen **yhteydenpito muiden viranomaistoimijoiden kanssa** onnistuu vaivattomasti digitaalisella alustalla. Digitaalinen alusta näyttää eri alojen ammattilaisten saatavuustiedot ja mahdollistaa erilaiset kommunikaation muodot.

Kehitetään sosiaaliturvaa vaikuttavuusperusteisesti

Sosiaaliturvajärjestelmän ohjauksesta ja toimeenpanon johtamisesta vastaavat tahot saavat **ajantasaisen tilannekuvan** tavoitteiden toteutumisesta.

Data-analyysin kautta tuotetaan **luotettavia ennusteita**, jotka parantavat päätöksenteon laatua.

Erilaisia toimintamalleja **seurataan ja vertaillaan vaikuttavuuden näkökulmasta**.

Saatavilla olevaa tietoa **jalostetaan analyyseiksi**, jotka tukevat päättäjiä.

Esitys elämäntilannelähtöisten palvelujen kehittämiseksi digitalisaation keinoin

- Laaditaan vuoden 2023 aikana toimeenpanosuunnitelma, jossa kuvataan seuraavat asiat:
 - Yhteiset asiakasryhmät ja heidän elämäntilanteensa
 - Asiakasryhmäkohtaiset tavoitteet vuonna 2033
 - Toimenpiteet tavoitteisiin pääsemiseksi
 - Toimenpiteiden kustannukset ja hyödyt
 - Lainsäädännön kehittämistarpeet
- Suunnitelman toimeenpano ajoittuisi vuosille 2024–2027

Esitys data-analytiikan ja tietoon perustuvan johtamisen edistämiseksi

- Laaditaan vuoden 2023 aikana toimeenpanosuunnitelma, jossa kuvataan seuraavat asiat:
 - Tavoitteet analytiikan ja tekoälyn hyödyntämiselle
 - Tavoitteet tietoon perustuvan johtamisen osalta
 - Toimenpiteet tavoitteisiin pääsemiseksi
 - Toimenpiteiden kustannukset ja hyödyt
 - Lainsäädännön kehittämistarpeet
- Suunnitelman toimeenpano ajoittuisi vuosille 2024–2027

Kiitos!

Email: markku.heinasenaho@stm.fi

Twitter: [@Mheinäsenaho](https://twitter.com/Mheinäsenaho)

KESKUSTELU 3

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Syksyn työsuunnitelma ja muut asiat

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Syyskauden kokousaikataulu (1/2)

Kokous 5.9.

Välimietinnön runko, lähetekeskustelu luvut 1 ja 2

Uudistuksen tavoitteet ja periaatekeskustelu

Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus

VN TEAS SOPU-hanke Väliraportti

VN TEAS POLKU-hanke Loppuraportti

Kokous 26.9.

Lasten ja perheiden etuudet ja palvelut

Etuus- ja palvelupolkujen toimimattomuus

Palvelujen tarjoaminen

Kokous 10.10.

Kokous 24.10.

Välimietinnön 1. luonnos

Lähetekeskustelu luku 3 / vaihtoehtomallien selvitysraportin luonnos

Lähetekeskustelu luku 5

Syyskauden kokousaikataulu (2/2)

Kokous jäsenet 28.10.

Linjauskokous

Kokous 7.11.

Linjauskokous

Välimietinnön 2. luonnos

Kokous jäsenet 21.11.

Linjauskokous

Kokous 9.12.

Linjauskokous

Välimietinnön 3. luonnos

Kokous jäsenet 16.12.

Linjauskokous

Kokous jäsenet 16.1.

Välimietinnön lopullinen luonnos

Kokous 30.1.

Välimietinnön lopullinen luonnos

Ilmoitukset eriävistä / täydentävistä mielipiteistä ja lausunnoista

Välimietinnön rakenne

1. Nykyjärjestelmän periaatteet ja rakenne
2. Sosiaaliturvan kattavuus ja rahoitus
3. Sosiaaliturvan vaihtoehtoiset järjestämistavat
4. Ehdotukset nykyjärjestelmän uudistuksista
5. Linjaukset sosiaaliturvan pitkän aikavälin uudistamiselle

Muut asiat

- Välimietinnön valmistelun tiivistämiseksi syksyn kokoukset järjestetään läsnäkokouksina ilman mahdollisuutta etäosallistumiseen.
- Kansanedustajajäsenen sijasta kokoukseen voi osallistua hänen varajäsenensä.
- Pysyvä asiantuntija voi lähettää tilalleen kokoukseen nimeämänsä sijaisen.

Kokouksen päätös ja palaute kokouksen onnistumisesta

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET